

บทที่ 3

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยตั้งแต่พ.ศ.2488 ถึง พ.ศ.2548 และความสัมพันธ ทางการค้าสินค้าเกษตรที่สำคัญ ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา

ในการศึกษาผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงที่มีต่อราคาส่งออก ข้าว ยางพารา และกุ้งแช่เย็นแช่แข็ง ของไทยที่ส่งออกไปสหรัฐอเมริกา เป็นการศึกษาในด้านของเศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้นในการศึกษาควรทราบถึงระบบของอัตราแลกเปลี่ยน และความสัมพันธทางการค้า ข้าว ยางพารา กุ้งแช่เย็นแช่แข็ง ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยตั้งแต่พ.ศ.2488 ถึง พ.ศ.2548

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยผูกค่าเงินบาทกับเงินปอนด์อังกฤษโดยไม่มีกฎหมายควบคุมการแลกเปลี่ยน แต่ต่อมาช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้มีพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ.2490 เศรษฐกิจภายในประเทศไม่มั่นคงขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ ประเทศไทยจึงเปลี่ยนไปใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา (Multiple Exchange Rate) โดยแลกเปลี่ยนบาทกับทางการในอัตราที่กำหนดซึ่งต่ำกว่าอัตราตลาดเสรี แต่ระบบนี้ถูกยกเลิกเมื่อ พ.ศ.2498 และมีการจัดตั้งกองทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Equalization Fund : EEF) ขึ้นแทน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการเงินภายในประเทศ

ต่อมา พ.ศ.2506 ประเทศไทยต้องใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed Exchange Rate) ตามพันธะข้อตกลงในฐานะสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ทำให้ต้องมีการประกาศค่าเสมอภาค (ใช้เงินบาทเทียบค่ากับทองคำ หรือเทียบค่าดอลลาร์สหรัฐฯ) ขึ้นมาใช้จนกระทั่ง พ.ศ.2521 กองทุนการเงินระหว่างประเทศประกาศยกเลิกค่าเสมอภาค ประเทศไทยจึงกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวันร่วมกัน (Daily Fixing) ระหว่างกองทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนกับธนาคารพาณิชย์ โดยเปิดโอกาสให้มีการเสนอซื้อและขายอัตราแลกเปลี่ยนจนเกิดดุลยภาพระหว่างอุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น ต่อมา พ.ศ.2524 ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ มีแนวโน้มแข็งขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับเงินสกุลอื่นๆที่สำคัญในตลาดโลก ส่งผลให้ค่าเงินบาทแข็งเกินความเป็นจริงทางการจึงยกเลิกระบบการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวันร่วมกัน โดยกองทุนรักษาระดับอัตรา

แลกเปลี่ยนกำหนดค่าเงินบาทเทียบกับดอลลาร์สหรัฐฯ ให้คงที่ ณ ระดับ 23 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ เรื่อยมา จนกระทั่งวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2527 กองทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราจึง กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนอิงกับตะกร้าเงิน (Basket of Currencies) โดยให้ความสำคัญกับเงินสกุล ดอลลาร์สหรัฐฯ สูงสุดประมาณร้อยละ 80 ที่เหลือเป็นเงินเยนญี่ปุ่นและคองชัมมาร์ค ซึ่งกองทุน รักษาอัตราแลกเปลี่ยนเป็นผู้ประกาศอัตรากลางระหว่างเงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐฯ และซื้อขายกับธนาคารพาณิชย์ในแต่ละวัน ระบบดังกล่าวทำให้เงินบาทมีเสถียรภาพและเอื้ออำนวยต่อการค้าและการลงทุนภายในประเทศ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ ต่อมาตั้งแต่ พ.ศ.2538 เป็นต้นมาเศรษฐกิจไทยเริ่มมีปัญหาด้านเสถียรภาพ อัตราเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มสูงขึ้น ทางการจึงได้ดำเนินนโยบายการเงินการคลังอย่างระมัดระวังเพื่อชะลอการใช้จ่ายของระบบเศรษฐกิจภายใต้กรอบการรักษาเสถียรภาพของค่าเงินบาท แนวนโยบายดังกล่าวมีผลให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งอัตราเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดปรับตัวดีขึ้น แต่มาตรการดังกล่าวรวมทั้งภาวะการส่งออกที่ตกต่ำและเงินทุนไหลเข้าที่ชะลอลง ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวค่อนข้างมาก ในด้านการเงินนั้นอัตราดอกเบี้ยในประเทศอยู่ในระดับสูง ประกอบกับสภาพการเงินในประเทศเริ่มประสบปัญหาอัตราดอกเบี้ยในประเทศที่ยังคงอยู่ในระดับสูง รวมถึงการที่สถาบันการเงินภายในประเทศหลายแห่งประสบปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan: NPL) และต้นทุนทางการเงินสูงขึ้น ทำให้เกิดข้อจำกัดในการขยายตัวของสินเชื่อและการประกอบธุรกิจของภาคเอกชน สถานการณ์ดังกล่าวทำให้มีการเรียกร้องกันอย่างกว้างขวางให้ผ่อนคลายนโยบายการเงินเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ปัจจุบันนี้ทำให้เกิดการเก็งกำไรในค่าเงินบาทจากการคาดคะเนว่า ทางการอาจจะใช้อัตราแลกเปลี่ยนเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเพื่อให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศสามารถปรับลดลงได้

อย่างไรก็ดี ได้ปรากฏว่ามีการเก็งกำไรในค่าเงินบาทเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้น พ.ศ. 2540 ซึ่งทางการได้เข้าแทรกแซงตลาดเงินตราต่างประเทศเพื่อรักษาเสถียรภาพของค่าเงินบาทตามความจำเป็น การเก็งกำไรรุนแรงขึ้นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2540 แม้ว่าทางการจะสามารถยุติการเก็งกำไรในต่างประเทศลงได้ แต่ภายในประเทศมีข่าวการลดค่าเงินบาทและการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง จนทำให้ธุรกิจเอกชนขาดความเชื่อมั่นต่อค่าเงินบาท

จากสถานการณ์และเหตุผลดังกล่าวข้างต้น กระทรวงการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทย จึงได้ปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2540 เพื่อยุติความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นจากการขาดความเชื่อมั่นในนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน โดยปรับไปสู่ระบบใหม่ที่จะเป็น

ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว สอดคล้องกับภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจการเงินของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดจนเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจไทยที่มีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกับต่างประเทศมากขึ้นจากการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน และการเงิน นั่นคือระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ (Managed Float) คือ ค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินตราสกุลต่างๆจะถูกกำหนดโดยกลไกตลาดตามอุปสงค์และอุปทานของตลาดเงินตราในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงขึ้นลงได้ตามปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้าซื้อขายเงินดอลลาร์สหรัฐฯในตลาดตามความจำเป็นเพื่อไม่ให้อัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวนมากเกินไป และให้บรรลุเป้าหมายนโยบายเศรษฐกิจ ซึ่งระบบดังกล่าวทำให้นโยบายการเงินมีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจของนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งทำให้ทางการสามารถดูแลการไหลเข้าออกของเงินทุนต่างประเทศได้ดีขึ้น (Bang of Thailand Economic Focus, 2003)

โดยที่ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว (Free or Flexible Exchange Rate System) ได้มีการใช้มาเรื่อยๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนในช่วงที่ผ่านมาเป็นผลมาจากหลายๆปัจจัย อาทิ เช่น วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย การปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยของสหรัฐอเมริกา ความเชื่อมั่นต่อค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯและอื่นๆ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2541-2548)

ความสัมพันธ์ทางการค้าสินค้าเกษตร ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา

ข้าว

สำหรับประเทศไทย ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดและสามารถนำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมากทุกปี โดยไทยสามารถส่งออกข้าวในปริมาณการส่งออกที่เพิ่มขึ้นทุกปีและยังส่งออกข้าวได้มากเป็นอันดับหนึ่งของโลกมาตลอด 20 ปี การที่ไทยสามารถส่งออกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก เนื่องจากมีการขยายการผลิตข้าวในประเทศและมีความสามารถในการส่งออกข้าวได้หลากหลายชนิด ตามความต้องการของประเทศผู้นำเข้าแต่ละประเทศ ประกอบกับสิ่งอำนวยความสะดวกในการส่งออกค่อนข้างสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของการขนส่ง ระบบการเงินระหว่างประเทศ รวมไปถึงการติดต่อสื่อสารเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในเอเชีย นอกจากนั้นข้าวไทยยังได้เปรียบประเทศคู่แข่งในเรื่องของราคาที่ต่ำกว่า สำหรับข้าวที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของไทยคือข้าวหอมมะลิ

การค้าข้าวของไทย-สหรัฐ

ประเทศไทยส่งออกข้าวไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมากเนื่องมาจากรสนิยมในการบริโภคข้าวของสหรัฐอเมริกามีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น และเนื่องจากคนไทยในสหรัฐก็มีความต้องการบริโภคข้าวที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน จึงทำให้ปริมาณการส่งออกข้าวไทยไปสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทุกปี (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวจากประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา

พ.ศ.2540-พ.ศ.2547

(ปริมาณ: ตัน)

(มูลค่า: พันบาท)

ปี	ข้าว	
	ปริมาณ	มูลค่า
2540	225,292	4,562,967
2541	237,241	5,357,578
2542	251,662	4,500,242
2543	248,520	4,916,855
2544	295,705	4,546,255
2545	297,519	4,329,458
2546	328,010	5,566,417
2547	346,008	6,299,451

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มการส่งออกที่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีปริมาณการส่งออกใน พ.ศ.2546 เท่ากับ 328,010 ตัน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 5,566,417 พันบาท และใน พ.ศ.2547 มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้น เป็น 346,008 ตัน ซึ่งคิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 6,299,451 พันบาท

นโยบายต่างๆของสหรัฐอเมริกาที่มีผลกระทบต่อการส่งออกข้าวของไทย

นโยบายข้าวของสหรัฐฯ ได้แก่ การประกันรายได้ให้ชาวนาโดยกำหนดราคาประกันหรือราคาเป้าหมาย การประกันโดยวิธีรับจำนำข้าวหรือการให้สินเชื่อแก่ชาวนา และการให้การชดเชยแก่ชาวนาที่ลดเนื้อที่การเพาะปลูกข้าวลงตามที่รัฐกำหนด นอกจากนี้ยังมีมาตรการสนับสนุนการส่งออก โดยก่อตั้งโครงการต่างๆ เช่น โครงการค้ำประกันการชำระเงินของผู้ซื้อที่ซื้อโดยให้สินเชื่อ และรัฐเข้าไปค้ำประกันความเสี่ยงของผู้ผลิต โครงการสินเชื่อการส่งออกสินค้าเกษตรโดยให้สินเชื่อแก่ผู้นำเข้า เป็นต้น ซึ่งทำให้ราคาข้าวของสหรัฐฯถูกลงจนใกล้เคียงกับตลาดโลก สหรัฐฯจึงขยายการส่งออกได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้โครงการลดพื้นที่เพาะปลูกข้าวยังทำให้สหรัฐฯสามารถลดผลผลิตส่วนเกินจากสต็อกโลก แต่อย่างไรก็ตามสหรัฐฯต้องปรับเปลี่ยนงบประมาณเป็นจำนวนมาก

ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2545 ที่ผ่านมาประธานาธิบดี Bush ได้อนุมัติ Farm Bill ฉบับใหม่ ออกมาเป็นกฎหมายซึ่งจะอุดหนุนสินค้าเกษตรกว่าร้อยละ 67 โดยมีงบประมาณกว่า 190 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ครอบคลุมระยะเวลากว่า 10 ปี กฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะละเมิดการเปิดเสรีขององค์การการค้าโลก (WTO) การอนุมัติ Farm Bill 2002 จะทำให้ราคาข้าวของโลกไร้เสถียรภาพและจะส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรไทยแน่นอน นอกจากนี้อาจจะเป็นการกระตุ้นให้ประเทศที่ร่ำรวยอื่นๆหันมาปกป้องภาคการเกษตรของตนบ้าง หากภาวะนี้เกิดขึ้นจริงจะทำให้ราคาข้าวและสินค้าเกษตรอื่นๆที่ครอบคลุมในกฎหมาย Farm Bill ตกลงจะทำให้สินค้าเกษตรไทยและประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆเข้าไปขายตลาดในสหรัฐอเมริกามากขึ้น

นอกจากผลกระทบที่ไทยจะได้รับจากการออกกฎหมาย Farm Bill 2002 แล้วการส่งออกข้าวของไทยยังได้รับผลกระทบจากปัญหาการจดสิทธิบัตรพันธุ์ข้าวหอมมะลิของไทยซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่ได้จากการที่สหรัฐอเมริกาแอบลักลอบนำไปทดลองปลูกและผสมพันธุ์ใหม่ซึ่งผลกระทบสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ไทยจะส่งข้าวหอมมะลิไปสหรัฐอเมริกาได้ลดลง โดยข้าวที่สหรัฐอเมริกานำเข้าจากไทยร้อยละ 90 เป็นข้าวหอมมะลิ
2. ข้าวหอมมะลิของสหรัฐอเมริกาคงแย่งตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย
3. ราคาข้าวหอมมะลิจะลดต่ำลง เช่นเดียวกับในกรณีการตกต่ำของราคาข้าวคุณภาพต่ำซึ่งเป็นผลจากการแข่งขันกับเวียดนามและอินเดียตลอด 5 ปีที่ผ่านมา
4. ปัญหาการละเมิดสิทธิบัตร ผู้ส่งออกข้าวหอมมะลิของไทยจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้นหากนักวิจัยสหรัฐอเมริกาสามารถนำข้าวหอมมะลิที่ปรับปรุงได้สำเร็จ ไปจดสิทธิบัตรหรือ

ขอรับสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์ตามกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชของสหรัฐอเมริกาและในประเทศที่เป็นตลาดส่งออกข้าวหอมมะลิของไทย

สรุปได้ว่าจากการที่ในปัจจุบันอุตสาหกรรมข้าวของสหรัฐอเมริกาต้องประสบภาวะต้นทุนที่เพิ่มขึ้นและการว่างงาน จึงส่งผลให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเร่งแก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็นการขยายตลาดส่งออกหรือแผนการสนับสนุนภาคการเกษตร โดยเฉพาะการออกกฎหมาย Farm Act 2002 ซึ่งผลจากแผนดังกล่าวจะทำให้ภาคการเกษตรของสหรัฐอเมริกาได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างมาก ซึ่งข้าวที่ไทยส่งออกไปสหรัฐอเมริกาต้องได้รับผลกระทบแน่นอน ดังนั้นรัฐบาลไทยจะต้องหาแนวทางแนวทางแก้ไขโดยเร่งด่วน โดยผ่านการเจรจาบนเวทีขององค์การการค้าโลก เพราะกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะละเมิดการเปิดการค้าเสรีของโลก

ยางพารา

การส่งออกยางพาราของไทยในตลาดโลก ผลผลิตยางพาราของไทยส่วนใหญ่จะส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศและปริมาณการส่งออกยางพาราเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ก่อน พ.ศ.2533 ประเทศไทยมีการส่งออกยางพาราเป็นอันดับ 3 ของโลกรองจากประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย ตามลำดับ จนกระทั่งใน พ.ศ.2533 ประเทศไทยได้ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศที่มีการส่งออกเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากประเทศมาเลเซีย โดยมีประเทศอินโดนีเซียเป็นอันดับ 3 แต่เมื่อ พ.ศ.2534 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันประเทศไทยกลายเป็นผู้ส่งออกยางพารามากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของโลกแทนประเทศมาเลเซีย โดยมีประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซียส่งออกเป็นอันดับ 2 และ 3 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมยางของโลก ประกอบกับมีนโยบายส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยมีการเร่งรัดการปลูกยางพันธุ์ดีแทนยางพันธุ์พื้นเมืองในภาคใต้และการสนับสนุนให้มีการปลูกยางพาราแทนมันสำปะหลังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ใน พ.ศ.2541 ประเทศไทยมีการส่งออกยางพารารวมทั้งหมดประมาณ 1,839,400 ตัน คิดเป็นร้อยละ 40.69 ของปริมาณการส่งออกของโลกทั้งหมดเมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2532 หรือ 10 ปีที่ผ่านมาที่ส่งออกได้เพียง 1,101,600 ตัน เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 67 ซึ่งถือเป็นความสำเร็จอย่างสูงของไทยในการขยายปริมาณการส่งออกยางพารา สำหรับประเทศที่สามารถส่งออกยางพาราได้เป็นอันดับ 2 รองจากไทยคือประเทศอินโดนีเซียโดยสามารถส่งออกได้ 1,640,400 ตัน เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2532 ประเทศอินโดนีเซียสามารถส่งออกยางพาราได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 42.4 ในขณะที่ประเทศมาเลเซียที่เคยส่งออกยางพาราได้มาเป็นอันดับ 1 ของโลกปัจจุบันกลายเป็นผู้ส่งออกเป็นอันดับ 3

รองจากไทยและอินโดนีเซียโดยมีส่วนการส่งออกลดลงตั้งแต่ พ.ศ.2532 เป็นต้นมา ใน พ.ศ. 2541 ประเทศมาเลเซียมีการส่งออกยางพาราเพียง 424,900 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.40 ของปริมาณส่งออกทั้งหมดของโลก โดยลดลงจาก พ.ศ.2532 ซึ่งส่งออกได้ 1,364,800 ตัน ซึ่งคิดเป็นร้อยละที่ลดถึง 68.9 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ปริมาณการส่งออกยางพาราของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ พ.ศ.2530-พ.ศ.2541

(หน่วย: พันตัน)

ปี พ.ศ.	ไทย	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ประเทศอื่นๆ	รวมทั้งโลก
2530	873.2 (22.24)	1,092.8 (27.84)	1,578.5 (40.22)	380.5 (9.70)	3,925 (100)
2531	906.4 (22.60)	1,132.0 (28.23)	1,563.6 (38.99)	408.0 (10.18)	4,010 (100)
2532	1,100.6 (26.39)	1,151.8 (27.62)	1,364.8 (32.73)	552.8 (13.26)	4,170 (100)
2533	1,150.8 (28.84)	1,077.3 (27.00)	1,185.6 (29.72)	576.3 (14.44)	3,990 (100)
2534	1,231.9 (30.64)	1,220.0 (30.35)	1,041.2 (25.90)	526.9 (13.11)	4,020 (100)
2535	1,412.9 (34.80)	1,268.1 (31.23)	939.1 (23.13)	439.9 (10.84)	4,060 (100)
2536	1,396.8 (36.09)	1,214.3 (31.38)	769.8 (19.89)	489.1 (12.64)	3,870 (100)
2537	1,605.5 (38.12)	1,244.8 (29.57)	782.1 (18.58)	578.1 (13.73)	4,210 (100)
2538	1,635.5 (38.12)	1,323.8 (30.86)	777.5 (18.12)	553.2 (12.90)	4,290 (100)
2539	1,763.0 (39.18)	1,434.3 (31.87)	709.8 (15.78)	592.9 (13.17)	4,500 (100)
2540	1,837.1 (41.19)	1,403.8 (31.47)	586.8 (13.15)	632.9 (14.19)	4,460 (100)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(หน่วย: พันตัน)

ปี พ.ศ.	ไทย	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ประเทศอื่นๆ	รวมทั้งโลก
2541	1,839.4	1,640.4	424.9	615.9	4,520
	(40.69)	(36.29)	(9.40)	(13.62)	(100)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บเป็นร้อยละของปริมาณการส่งออกเทียบกับการส่งออกของทั้งโลก
ที่มา: International Rubber Study Group

การค้ายางพาราของไทย-สหรัฐ

ประเทศไทยส่งออกยางพาราไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศใช้ยางพาราเป็นจำนวนมากในอันดับต้นๆของโลก แต่ไม่ได้เป็นประเทศผู้ผลิตยางธรรมชาติจึงต้องนำเข้ายางพาราจากต่างประเทศทั้งหมด จึงทำให้ปริมาณการส่งออกยางพาราของไทยไปสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทุกปี (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกยางพาราจากประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ.2540-พ.ศ.2547

ปี พ.ศ.	ยางพารา	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2540	244,293	7,469,157
2541	294,341	8,581,416
2542	266,284	5,993,184
2543	351,559	8,799,614
2544	284,147	6,897,450
2545	309,625	8,952,389
2546	269,891	10,505,470
2547	272,125	13,227,858

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ปริมาณการส่งออกยางพาราของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวโน้มการส่งออกที่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีปริมาณการส่งออกใน พ.ศ.2546 เท่ากับ 269,891 ตัน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 10,505,470 พันบาท และใน พ.ศ.2547 มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้น เป็น 272,125 ตัน ซึ่งคิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 13,227,858 พันบาท

กึ่งเข้เย็นเข้แข็ง

ประเทศไทยมีสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศที่สอดคล้องกับทะเล ทำให้ประเทศไทยสามารถจับสัตว์น้ำและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเลได้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสินค้ากุ้งทั้งประเภทกุ้งสดเข้เย็นเข้แข็ง และกุ้งแปรรูป ซึ่งมีการส่งออกคิดอันดับ 1 ใน 10 ของรายการสินค้าส่งออกของประเทศไทย โดยแหล่งที่มาที่สำคัญของกุ้งที่นำมาแปรรูปจะมาจาก 3 แหล่ง คือ จากการจับได้ในทะเล จากการเพาะเลี้ยง และจากการนำเข้า โดยในช่วงต้นของการส่งออก ผู้ประกอบการแปรรูปและส่งออกได้จับกุ้งจากทะเลเป็นหลัก ต่อมาได้มีการส่งเสริมจากภาครัฐบาลให้ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งเพื่อทดแทนการจับ ทำให้ปริมาณกุ้งที่ส่งออกจากการเพาะเลี้ยงมากขึ้น โดยที่ปริมาณการจับจากทะเลยังคงมีการจับในปริมาณที่ไม่สม่ำเสมอเช่นเคย (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ปริมาณกุ้งที่ได้จากการเพาะเลี้ยง จากการจับได้ในทะเล และปริมาณผลผลิตกุ้งทั้งหมด (หน่วย: เมตริกตัน)

ปี พ.ศ.	จากการเพาะเลี้ยง	จากการจับได้ในทะเล	ปริมาณผลผลิตทั้งหมด
2533	126,013	106,274	232,287
2534	169,851	129,082	298,933
2535	195,190	116,747	311,937
2536	234,719	119,014	353,733
2537	275,648	121,703	397,351
2538	268,505	131,106	399,611
2539	248,339	133,644	381,983
2540	235,416	126,343	361,759
2541	257,495	96,681	354,176
2542	279,821	100,225	380,046
2543	303,400	104,417	407,817

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(หน่วย: เมตริกตัน)

ปี พ.ศ.	จากการเพาะเลี้ยง	จากการจับได้ในทะเล	ปริมาณผลผลิตทั้งหมด
2544	280,007	81,118	361,125
2545	265,000	85,706	350,706
2546	330,000	82,842	412,842

ที่มา: Food and Agricultural Organization of United Nations (2545)

ประเทศไทยส่งออกกุ้งแช่เย็นแช่แข็งไปยังประเทศต่างๆ ซึ่งประเทศไทยส่งออกกุ้งแช่เย็นแช่แข็งไปมากที่สุดได้แก่ สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีปริมาณการส่งออกใน พ.ศ.2545 เท่ากับ 41,820 ตัน มูลค่าเท่ากับ 15,528,855 พันบาท และมีการปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 62,861 ตัน คิดเป็นมูลค่า 18,688,653 พันบาท ใน พ.ศ.2546 (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกกุ้งแช่เย็นแช่แข็ง จำแนกเป็นรายประเทศ พ.ศ. 2545-2546

ประเทศ	2545		2546	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (พันบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (พันบาท)
รวมยอด	99,219	34,405,857	118,913	35,917,624
สหรัฐอเมริกา	41,820	15,528,855	62,861	18,688,653
ญี่ปุ่น	23,392	9,619,548	22,363	8,517,631
แคนาดา	4,901	1,819,272	6,690	2,068,763
เกาหลีใต้	3,924	1,11,026	6,430	1,669,815
ออสเตรเลีย	3,208	1,016,839	4,034	1,067,542
สิงคโปร์	6,676	1,535,669	4,921	961,515
จีน	2,630	516,946	2,781	690,089
ไต้หวัน	4,804	1,236,961	2,599	681,708
ฮ่องกง	3,006	679,407	2,082	508,586
นิวซีแลนด์	453	145,419	614	187,473
ประเทศอื่นๆ	4,405	1,195,915	3,558	875,849

ที่มา: กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

การค้ากุ้งแช่เย็นแช่แข็งของไทย-สหรัฐ

ประเทศไทยส่งออกกุ้งแช่เย็นแช่แข็งไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากความไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศ จึงต้องนำเข้ากุ้งแช่เย็นแช่แข็งเป็นจำนวนมากในแต่ละปี แต่ยังมีมาตรการต่างๆ ที่ส่งผลกีดกันการค้ากุ้งไทย ส่งผลให้ปริมาณการส่งออกกุ้งแช่เย็นแช่แข็งของไทยไปสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มที่ไม่สม่ำเสมอ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกกุ้งแช่เย็นแช่แข็งจากประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ.2540-พ.ศ.2547

ปี พ.ศ.	กุ้งแช่เย็นแช่แข็ง	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (พันบาท)
2540	37,991	14,516,202
2541	52,542	20,559,504
2542	52,745	19,652,971
2543	63,904	29,107,275
2544	67,167	27,245,434
2545	41,820	15,528,855
2546	62,861	18,688,653
2547	59,622	15,022,000

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ปริมาณการส่งออกกุ้งแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวโน้มการส่งออกที่ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งมีปริมาณการส่งออกใน พ.ศ.2546 เท่ากับ 62,861 ตัน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 18,688,653 พันบาท และใน พ.ศ.2547 มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกที่ลดลง เป็น 59,622 ตัน ซึ่งคิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 15,022,000 พันบาท เนื่องมาจากการผลิตกุ้งขยายตัวมาก แต่การส่งออกประสบปัญหาสารตกค้างในช่วงต้นปี กอปรกับผลผลิตกุ้งโลกเพิ่มขึ้นจากการขยายการเพาะเลี้ยง โดยเฉพาะในจีนและเวียดนาม

ในพ.ศ.2547 การเลี้ยงกุ้งไทยชะลอตัว เนื่องจากการส่งออกไปสหรัฐฯชะงักไประยะหนึ่ง ในช่วงที่มีการไต่สวนการทุ่มตลาดสหรัฐฯ อย่างไรก็ตามเมื่อสหรัฐฯประกาศอัตราภาษีตอบโต้การทุ่ม

ตลาดที่เก็บจากไทยต่ำกว่าประเทศคู่แข่งอื่นส่งผลให้ภาวะการผลิตและราคาในประเทศปรับตัวดีขึ้นในช่วงปลายปี (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2547)

นโยบายต่างๆของสหรัฐอเมริกาที่มีผลกระทบต่อ การส่งออกกุ้งแช่เย็นแช่แข็งของไทย

ด้านภาษี

โดยเก็บภาษีกุ้งแช่เย็นแช่แข็งร้อยละ 5.29-6.82

ด้านไม่ใช่ภาษี

1. ข้อกำหนดด้านมาตรฐานสุขอนามัย กุ้งที่นำเข้าจะต้องผ่านการตรวจสอบจากองค์การอาหารและยาของสหรัฐฯ (USFDA) หากตรวจพบเชื้อหรือสารปรุงแต่งที่ไม่ได้รับอนุญาตจะถูกดำเนินการ ตั้งแต่การส่งสินค้ากลับ การกักกัน การทำลาย และการห้ามนำเข้า
2. การห้ามนำเข้ากุ้งทะเลที่จับตามธรรมชาติ โดยไม่ใช่เครื่องมือแยกเต่าทะเล (TEDs) สหรัฐกำหนดให้ประเทศผู้ส่งออกกุ้งที่จับตามธรรมชาติรับรองว่ามีโครงการหรือกฎหมายคุ้มครองเต่าทะเล โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2539
3. กำหนดการควบคุมการนำเข้า เพื่อต้องการให้การเลี้ยงกุ้งไม่ก่อให้เกิดการทำลายป่าชายเลน
4. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ โดยกำหนดให้โรงงานที่ผลิตใช้ระบบ HACCP (Hazard Critical Control Point) หรือระบบการจัดการผลิตอาหาร เป็นระบบควบคุมและตรวจสอบว่า ในขั้นตอนใดของการผลิต การแปรรูป การเก็บรักษา ตลอดจนการขนส่ง จะเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค มาตรการนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ.2540
5. กฎหมายการป้องกันการก่อการร้ายทางชีวภาพ (Public Health Security and Bioterrorism Act of 2002) ซึ่งมีสาระ
 - การจดทะเบียนสถานที่ประกอบอาหารทั้งในและนอกสหรัฐฯ
 - การแจ้งข้อมูลสินค้าล่วงหน้าก่อนนำเข้าสหรัฐฯ
 - การกักกันสินค้าอาหารที่อาจก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสหรัฐฯ
 - การจัดเก็บประวัติข้อมูลการรับส่งสินค้า อาทิ ผู้ผลิต แปรรูป เคลื่อนย้าย จำหน่าย จัดเก็บหรือนำเข้า โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการเก็บเอกสารข้อมูลที่มาของอาหาร

6. การส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งไปยังตลาดสหรัฐฯจะถูกเรียกเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาด แต่อัตราภาษีของไทยยังนับว่าอยู่ในอัตราน้อยเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งที่ถูกเรียกเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาดด้วยกัน นับว่าผู้ส่งออกกุ้งของไทยยังได้เปรียบประเทศเหล่านี้ โดยการส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งของไทยไปยังตลาดสหรัฐฯยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และไทยยังคงครองอันดับหนึ่งในตลาดสหรัฐฯ (กรมการค้าต่างประเทศ)

นอกจากนี้สหภาพยุโรป (EU) ได้ตัดสิทธิพิเศษทางศุลกากร (Generalized System of Preference;GSP) สำหรับกุ้งกุลาดำของไทยอีกด้วยซึ่งในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2542 EU ตัดสิทธิ GSP 100% ทำให้ผู้ประกอบการส่งออกต้องเสียภาษีเป็น 20% ทำให้ราคาสินค้าและผลิตภัณฑ์กุ้งราคาสูงขึ้น ผู้บริโภคในตลาด EU จึงหันไปบริโภคกุ้งจากประเทศอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้รับผลกระทบต่อปัญหาทางการค้า จีนตั้งกำแพงภาษีการนำเข้ากุ้งกุลาดำสูง จึงทำให้ผู้นำเข้ากุ้งไม่สั่งซื้อกุ้งกุลาดำจากไทย นอกจากนี้ประเทศญี่ปุ่นประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจจึงสั่งกุ้งกุลาดำจากไทยลดลงเช่นกัน และหันไปบริโภคกุ้งจากประเทศอินเดียและอินโดนีเซียแทน